

שבת ג

משה שווערד

1. תוספות מסכת שבת דף ג עמוד א

בבא דרישא פטור ומותר - וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לנזיר מוקי לה בפ"ק דמס' עבודת כוכבים (דף ו:): דקאי בתרי עברי דנהרא מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור ואפילו אי מיירי בנכרי דלא שייך לפני עור מיהו איסור דרבנן מיהא איכא כדתניא בשילהי פירקין (דף יט.). נותנין מזונות לנכרי בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו משמע דווקא כשהנכרי בחצר אבל אם עומד בחוץ ופושט ידו לפניו משמע דאסור ליתן להדיא ע"מ להוציא [1] ויש לומר דמיירי בנכרי והחפץ של נכרי דאפילו מכניס ומוציא כל היום אין כאן איסור כלל כיון שאין החפץ של בעל הבית.

2. מהר"ם מלובלין מסכת שבת דף ג עמוד א

בא"ד וי"ל דמיירי בנכרי והחפץ של נכרי וכו' וא"כ צריך לומר דמתני' לצדדין קתני פשט העני את ידו וכו' העני חייב אם הוא ישראל ובעל הבית פטור אם העני נכרי ואם תקשי לך לתני שיתסרי והיכי דגם העני הוא ישראל דאז אין בעל הבית פטור ומותר אלא אסור משום לפני עור ואפילו היכי דיכול ליטול מכל מקום אסור מדרבנן משום שחייב להפרישו מאיסור אין זה קושיא דלא תנא הכא אלא איסורי שבת ולא איסורי דלפני עור ועיין באשר"י ובהר"ן וק"ל:

3. הרא"ש על שבת פרק ראשון - סימן א

וקשה והיכי קאמר דפטור ומותר לגמרי והא קעבר משום לפני עור לא תתן מכשול וכמו מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח. ואין לומר דהכא מיירי בכה"ג דאפילו אם לא היה נותנו בידו היה יכול ליטלו והשתא ליכא משום לפני עור לא תתן מכשול כדמוכח פ"ק דע"ז (דף ו ע"ב) דמוקי להא דנותן כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח דקיימי בתרי עברי דנהרא ולא היה יכול ליטלו אם לא שהושיט לו דמ"מ איסורא דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו. וכי תימא דהכא מיירי בנכרי דלא שייך ביה לפני עור והא דקתני העני חייב לסימנא בעלמא אם היה ישראל היה חייב מ"מ איסור דרבנן איכא דתניא בשילהי פירקין (דף יט.). נותנין מזונות לפני הנכרי בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו ומשמע דוקא כשהנכרי בחצר אבל אם היה עומד בחוץ ופשט ידו לפניו אסור דנראה כנותן לו על מנת להוציא. וי"ל דהכא מיירי כשהחפץ של הנכרי וכה"ג ליכא איסור אפילו נראה כנותן לו על מנת להוציא כיון שאין החפץ של בעל הבית ובאשכנז ראיתי מורין לאיסור אף בחפץ של עו"ג וכן מסתבר כיון שאסור הוא משום מראית העין כי הרואה סבור שנותן לו על מנת להוציא אין לחלק כי הרואה אינו מכיר של מי החפץ. [2] וכל זה הדקדוק אינו נראה לי דלעולם בישראל מיירי ואע"ג דאיכא איסורא דלפני עור לא תתן מכשול לא איירינן הכא אלא באיסורי שבת וקרי ליה פטור ומותר כיון דליכא איסורא משום שבת:

4. תוספות ר' עקיבא איגר מסכת שבת פרק א

[אות ד] תוי"ט ד"ה ובעה"ב פטור. דבלתא דידיה לא מיירי. ויש אפילו נ"מ דהא קיי"ל מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכה"ת כולה אבל מומר לחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה ושחיטתו אסורה ודעת הרבה מהאחרונים דאפי' במומר לחלל שבת באיסור דרבנן הוי מומר לכל התורה כולה. וא"כ היכא דהוא פטור אבל אסור מצד שבת אם עושה כן בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה. ולזה אמרי' דהכא פטור ומותר מצד שבת ולא עבר רק על לפני עור דהוא כמו לאו בעלמא. ואינו בכלל מומר לחלל שבת:

5. שפת אמת על שבת דף ג/א

בתוס' ד"ה בבא דרישא כו' וא"ת והא קא עבר אלפני עור כו' [3] י"ל דכיון דמתני' מיירי בשוגג לא שייך לומר שעשה איסור לפני עור בשוגג דכל היכא שלא רצה בכוונה להכשיל חבירו ליכא שום איסור [וכה"ג: מצינו קולא בלאו דלפ"ע דהיכי דאיכא למיתלי בהתירא תלינן כדאיתא בשביעית (פ"ה מ"ח). אע"ג דבכל איסורין שבתורה ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא לדעת רוב הפוסקים ובלפ"ע מה"ת לקולא. כמ"ש הרישב"א בע"ז (טו ע"ב) דליכא לפ"ע אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי ורבנן אסרו אפי' סתמו היכא שיש רגלים לדבר ע"ש] ומכ"ש איסור דרבנן שכתבו התוס' דחייב לאפרושי חבירו מאיסור ודאי לא שייך בשוגג. משא"כ איסור מלאכה אף דהוי שוגג י"ל דחשיב מיהת איסור. מיהו י"ל דעיקר קושייתם סובבת אהא דמקשה מי איכא פטור ומותר בשבת והא"ש כו'. וא"כ אי נימא דבידוע ומזיד איכא איסור א"כ שפיר יהיב שמואל כללא דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור כיון דהכא נמי אי הי' יודע הוי איסור:...

6. שו"ע יורה דעה - סימן קנא

(א) דברים שהם מיוחדים למין ממיני עבודת כוכבים שבאותו מקום, אסור למכור לעובדי אותן עבודות כוכבים שבאותו מקום. ...**י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. (מרדכי דפ"ק דע"ז).** ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. (ר"ן שם ובתוספות ואשיר"י והגמ"ר פ"ק דשבת לדעת הרב):

7. שערים מצויינים בהלכה

לעשותו לבדו ואינו צריך לנו מותר. וברמ"א (י"ד סי' קנא ס"א) הביא ב' דיעות בזה ביכול לקנות ממקום אחר, אם מותר למכור לו וכתב דנהגו להקל כסברא ראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. ועי' בש"ך (שם סק"ו) שמשגיג על הרמ"א, וס"ל דהב' דיעות לא פליגי, אלא שיש חילוק בין ישראל לנכרי ומומר, דבישראל צריך להפרישו ולכן אסור מדרבנן. ובזה מיירי התוס' כאן, אבל בנכרי ומומר א"צ להפרישו, ולכן כתבו במס' ע"ז דמותר ע"ש.

8. שפת אמת מסכת שבת דף ג עמוד א

בגמ' והא אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור חוץ כו' **יש להוכיח מכאן דהא דאמרי' אין למדין מן הכללות אע"פ שנאמר בהן חוץ היא רק במשנה וברייתא לא במימרא דאמורא דאל"ה לא הוי פריך מידי וראיתי בס' יד מלאכי (סי' כ"ג) מביא מחלוקת הראשונים בזה ע"ש ואפשר ליישב דעיקר פירכת הש"ס מכח דשמואל מוכיח לקמן (קז) בהנך תלתא דפטור ומותר משמע דבלי ראי' אין להתיר והכא מאי ראי' איכא [כיון דאכתי קשה במתני' דאיכא תרתי סרי'] ובהכי א"ש שפי מה דמשני פטורי דלא עביד מעשה כו' [דמש"ה א"צ ראי' בהא כיון דלא עביד מעשה] דלפי' הפשוט אכתי תקשי למה אמר כל פטורי דשבת כו' רק מה"ט דאין למדין מן הכללות כו' ובזה מיושב נמי מה שהקשו התוס' מן המכבה את הנר בשביל חולה שיש בו סכנה ע"ש ד"ה בר [דלהתיר במקום סכנה א"צ ראי'] מ"מ לשון מי איכא בכלי שבת פטור ומותר לא משמע כן:**

9. תוספות מסכת שבת דף ג עמוד א

בר מהני תלת - הקשה ר"ת הא איכא הא דתנן בפרק במה מדליקין (לקמן כט): המכבה את הנר מפני שהוא מתירא כו' ואם בשביל החולה שיישן פטור ומוקי לה בחולה שיש בו סכנה וא"כ הוא פטור ומותר דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ותירץ דהא מלתא דפשיטא היא ולא איצטריך ליה לשמואל לאשמעי' כדמשני בסמוך דלא איצטריך ליה לאשמעי' פטורי דלא קעביד מעשה וצד נחש מיירי בדליכא סכנה שיוכל להנצל בענין אחר אלא משום צערא שרו ליה רבנן כמו במפס מורסא...

10. תוספות מסכת שבת דף קלה עמוד א

מפני הסכנה - סכנת חלב כשיש הרבה בדדין ולא חיישינן שמא תטלטל אותו ולא ידע רשב"א מאי איריא מפני הסכנה דאפילו לא יהא אלא צערא בעלמא מותר אפילו היא לחלוב עצמה ולהוציא חלב שבדדין אע"פ שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דחמיר איסורא שפי מאיסור טלטול נראה דשרי מידי דהוה אמפס מורסא דשרינן משום צערא.

11. שפת אמת על שבת דף ג/א

פטורי דאתי לידי חיוב חטאת חשיב כו'. עיקר הפי' נראה דלא אמר אלא דלא חשיב אבל איסור איכא בין בעקירה בין בהנחה. וכן משמעות הפוסקים והרמב"ם בפי' המשנה ע"ש

12. שפת אמת על שבת דף ג/א

ובכפי' הגמ' פטורי דאתי כו' יש ד' שיטות. א' [פי' רש"י] דעקירה חשיב אתי לידי חיוב חטאת. ב' [פי' הר"ן] דהנחה חשיב אתי לידי חיוב. ג' פשיטת יד חשיב אתי כו' והוא שיטת ריב"א בתוס'. ד' שיטת הרשב"א דמתני' חשיב רק מלאכות שלימות הכנסות והוצאות שמרשות לרשות כו' עקירה דבעה"ב והנחה דעני דאם א' עשאו יש חיוב חטאת ואם שניהם עשאו פטורים. [וקמ"ל דגם השני פטור אע"ג שע"י נגמרה המלאכה ולאפוקי מסברת המקשן ומשו"ה ליכא אלא ד' לעני וד' לבעה"ב] וזה הנכון בעיני דלא חשיב אלא כל המלאכה העקירה והנחה יחד אבל למיחשב עקירה גרידא או הנחה גרידא דבזה לא מיירי חיובא דרישא לא חשיב נמי בסיפא:

13. תוספות מסכת שבת דף ג עמוד א

שניהם פטורין והא איתעבידא מלאכה מביניהו - אינו קאי אמתני' שהרי רישא דשניהם פטורין דהיינו פשט העני את ידו לפניו קבעי לקמן (ד' ד.) אלא קאי אמאי דקאמר פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קחשיב אבל חטאת לית בהו אלא שניהם פטורין כדקתני מתני' ואמאי והא איתעבידא מלאכה מביניהו [1] ולא פריך שיתחייב הראשון דאין סברא דע"י השני שעשה הנחה וגמר המלאכה יתחייב הראשון אלא אשני קא פריך שיתחייב לפי שעל ידו נגמרה המלאכה.

14. פני יהושע על שבת - דף ג ע"א

בד"ה שניהם פטורין כו'... ולולי דברי התוס' היה נראה לי ליישב דאפשיטות לשון דמתני' גופא דקתני שניהם פטורין לא מצי להקשות דאיכא למימר דמתני' במזיד איירי וחיובין ופטורין היינו לענין מיתה ומלקות ובהא הוי ידע שפיר שאין שום סברא לחייב לכל אחד מיתה או מלקות כיון שלא עשה מלאכה שלימה וכ"ש דלא שייך לומר שיתחייבו להצאין דלא שייך במיתה ובמלקות נמי קי"ל [מכות ה ע"א] דאין משלשין במכות משא"כ מדמסיק פטורי דאתא לידי חיוב חטאת קחשיב משמע דמתניתין איירי בשוגג [2] ולענין חטאת ואהא מקשה שפיר אמאי שניהם פטורים והא אתעביד מלאכה מביניהו א"כ יביאו שניהם קרבן אחד ואהא מייתי שפיר ברייתא דרבי והיינו כגירסת כל הספרים שכתבו התוס' [ד"ה בעשותה] דגרסינן תרווייהו העושה כולה ולא העושה מקצתה יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשאוה פטורין והיינו כדפרישית בשנים ועשאוה פטורין היא עיקר שנויא דגמרא שאין לומר דשנים יביאו קרבן אחד והיינו מדילפינן לקמן בפרק המצניע [דף צ"ג ע"ב] מנפש אחת בעשותה אלא דמייתי נמי אגב גררא דאין לומר ג"כ שכ"א יביא קרבן וילפינן נמי שפיר מבעשותה דאפילו זה יכול וזה יכול פטורין כ"ש היכא שכל אחד לא עשה מלאכה שלימה, כן נראה לי נכון וברור בעזה"י לולי שהתוס' לא כתבו כן ועיין בסמוך:

15. שפת אמת על שבת דף ג/א

שם בגמ' שניהם פטורין והא איתעבידא מלאכה מביניהו. [2] הי' נראה לפרש סברת המקשן דיביאו שניהם קרבן אחד. אבל לפי' התוס' דיתחייב הגומר [וכן לפמ"ש התוס' לקמן (צג.) דס"ד דהעוקר חייב] א"כ גם במזיד יתחייב סקילה ומאי משני עלה מדכתיב בעשותה דילפינן דשנים שעשאוהו פטורין מחטאת מ"מ במזיד מנ"ל דפטורין. אך למ"ש א"ש דבמזיד פשיטא דפטורין כיון דכל אחד לא עשה מלאכה שלימה. ודוקא לחייב חטאת בשותפות קשיא לי'. ומשני דאימעוט מקרא דחטאת ליכא בשותפות. ואין לדחות דא"כ כיון דליכא כרת במזיד ליכא חטאת בשוגג. די"ל כיון דמעשה מלאכה זו איכא עלה חיוב כרת אית לה ג"כ חיוב קרבן ואע"ג דהעונש לא שייך בשותפות מ"מ קרבן שייך. שוב ראיתי בפ"י כתב ג"כ כמו שרציתי לפרש. אבל לפי' התוס' קשה כנ"ל מנ"ל לפטור מסקילה. ואולי דרשו מדכתיב תחטא בשגגה בעשותה משמע דב' שעשאו אינו בכלל חטא. ומ"מ צ"ע מנ"ל להפוסקים לפרש דליכא איסור תורה כיון דלא אמעוט אלא מקרבן. וגם קשה דהוי כחצי שיעור. ועי' ח"י תפארת ישראל במשניות:

16. מצפה איתן מסכת שבת דף ג עמוד א

בעשותה כו' שנים שעשאוהו פטורים. ואע"ג דגבי קרבן כתיב מ"מ אין בזה אף איסור תורה בעלמא רק מדרבנן וכמ"ש רש"י ברפ"ב (דף קנג ע"ב) וכ"מ מדברי הרמב"ם בפ"א דשבת וכן יש לה"ר מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דהגיגה בעובדא דאחר שהיו גוזרין להוציא משא בשבת והיו מוציאין בשנים וע"כ דאין בזה איסור תורה דאי משום פטור דקרבן בלא"ה ליכא כיון שלא היו שוגגין רק אנוסין:

17. תוספות מסכת שבת דף ג עמוד א

איתמר נמי כו' - תימה דמייתי סייעתא משמעטא לברייתא ובפרק קמא דקדושין (ד' 1.) פריך יהודה ועוד לקרא [1] וי"ל דנזרקה מפי חבורה דקאמר היינו חבורה של תנאים [2] ור"י תירץ משום דבריי' דלעיל לא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא.

18. מהרש"א על שבת דף ג/א

בד"ה עקירת גופו כו' דקתני או שנטל כו' ליכא למפשט דאיכא לאוקמא שהניח כו' עכ"ל. ויש לדקדק דאכתי תפשוט דהנחת גופו הוי הנחה מדחייב העני שעקר מיד בעה"ב אלמא הנחת חפץ ביד בעה"ב הוה הנחה וכה"ג דקדקו התוס' לקמן לפירוש רש"י ואין לחלק דהתם הוה הנחת הגוף הנחה לגבי עקירה דבתרה ולא תפשוט מיניה בהנחת הגוף דבתר עקירה דהוה הנחה מכל מקום תפשוט מרישא בנתן העני תוך ידו של בעה"ב דחייב דהוי הנחת הגוף דבתר עקירה הנחה [1] ויש ליישב דודאי הגוף המונח כבר הוי הנחה בין שנותן לתוכה בין נוטל מתוכה אבל בגוף ההולך עם החפץ איכא למבעי אי הוה הנחת הגוף כשעומד הנחה או לא עד שיניח החפץ בקרקע ודו"ק:

19. חזו"א ס' סב אות ב [2]

ב ג' א' עקירה גופו כעקירת חפץ דמי. כהניא צתוך כלי לא מצעיא לי דהא מוליא פחות מכשיעור בכלי פטור על הכלי, ואי הוליא כשיעור נמי חיונו על האוכלין ולא על הכלי, ומימ חשיב עקירה צאכלין דהתם כלי ואוכלין חד הוליא היא, וכן חיוב חייב לוי צלואו לקמן קמ"א ב', אבל כהא עקירת הגוף הילוך הוא ולא הוליא ומימ דוקא עקירה קמצעיא לי דאין זה מלאכה כהכונתה שלא עקר החפץ אלא גרם לי שילא, אבל אם עקר החפץ ועקר גופו אפי"ג דכעברה מרשות לרשות דרך הילוך הוא חייב דלתיכ גם עקר חפץ והוליא צידו וכניחו ופטור.

20. חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף ג עמוד א

עקירת גופו כעקירת חפץ דמי. וא"ת וליפשוט לה ממתני' דקתני לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא ומדקאמר שמא ישכח ויצא בשבת ש"מ דחייב דאורייתא דאי מדרבנן היכי גזרינן ערב שבת אטו שבת ושבת גופי' הוי מדרבנן וגזרי' גזירה לגזירה והרי הכא דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי, וי"ל דדילמא מדרבנן אסור אפי' בשבת והתם פליגי אפי' בתחובה בבגדו דלית בה איסורא דאורייתא כלל ואפי' הכי משום חומרא דשבת גזרי' גזירה לגזירה והכא קא בעי עקירת גופו כעקירת חפץ דמי לענין דינא דאורייתא:

21. ספר בניהו בן יהודע על שבת דף ג/א

אמר ליה רבי חייא לרב בר פחתי. כן דרכו לקראו כך. ונראה לי בס"ד הטעם כי רב היה בן אחותו של ר' חייא הגדולה ממנו בשנים ולכן קוראו כן לכבודה כלומר בן שרתי, גם עוד כאלו אומר לו בן אחותי כי פחתי ואחותי לשון נופל על הלשון, ומשמשת אות פ"ה במקום אלף, כי אלף במלואו יוצא באות פ"ה וכאלו א"ל בן אחותי, ומה שאמר לו כי קאי רבי שפרט שם רבי ולא א"ל בסתמא על כל חכם, נראה לרבנותא נקיט רבי, דאפילו רבי שהוא אדם גדול כי קאי בהאי מסכתא לא תשייליה במסכתא אחרית:

22. דף על הדף שבת דף ג עמוד ב

בגמ': כי קאי רבי בהאי מסכתא לא תשייליה במסכתא אחרית וכו'. בחתם סופר כאן הקשה, מהא דאמרינן לקמן (קיד א), ארי"ח איזהו ת"ח, כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה, נ"מ למנויי פרנס על הצבור, אי בחדא מסכתא באתריה. אי בכלי תנויי כריש מתיבתא. וע' בתוס' שם ע"ש. וכתב בזה הגאון רבי עובדי' יוסף שליט"א: ולכאורה י"ל דהיא דלקמן מיירי שאינו עוסק במסכת אחרת כלל, אלא במילי דעלמא, אבל כשעוסק במסכת מסויימת, וריכוז מחשבותיו נתונים באותו ענין, קשה להסב מחשבותיו וריכוזו למסכת אחרת עד שיוכל להשיב כהלכה. איברא דבפ"י רש"י שם כתב, ואם בכלי תנוייה, דקאי בהאי מסכת ומהדר במסכת אחרית. ומשמע שגם באופן כזה נחשב בסוג ת"ח למנותו פרנס על הצבור כריש מתיבתא,

ופשיטא דרבי, רבן של כל בני הגולה הוא, ועדיף טובא מריש מתיבתא. וכבר עמד בזה הגאון בעל מנחת יעקב בתשובה (סי' א, בד"ה ואין מקום). ע"ש.

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ג עמוד ב

(ב) א"ל רבי חייא לא אמינא לך וכו' לא תשייליה במסכתא אחריתי דילמא לאו אדעתיה. ועי' בגליוני הש"ס (להגרי"ש ענגיל ז"ל) שהק' מהא דאי' לקמן דף ק"ד ע"א איהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הציבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו במסכת כלה. והיינו אפי' במסכת שאין עוסק בה, וא"כ מ"ט אמר' הכא דלא לישייליה במסכתא אחריתי, ות' דכל מאי דאמר' דידוע לענות בכל מקום, היינו ע"פ הרוב, אבל יש ויארע שיהא מיעוט דברים שלא ידע לענות כהוגן כאשר הוא שקוע בעומק העיון בסוגיא אחרת וע"כ צריך התלמיד לחשוש לזה, ולא לשאול את רבו, עד שיצא מעיונו שמא יתבייש. וע"ב, דבגמ' משמע בסתמא דצריך לידע לענות בכל זמן בכל התורה ממישיב.

ונראה דלק"מ, דלקמן איירי לגבי ידיעת כל ההלכות הפסוקות למעשה, ובזה בודאי צריך לידע כל התורה. ובלא"ה אין ממנין אותו פרנס על הציבור [ובזמנינו היינו שו"ע ופוסקים] משא"כ הכא דמיירי לענין לשאלו בהלכות שאינם מפורשות וצריך לדון ולהתיישב בזה. בסברא ובשיקול הדעת ועומק העיון בבנין הסוגיא בצורה נכונה ודימוי מילתא להוציא האמת לאמיתה וע"ז קאמר דאין לשאול לרב, אם הוא עוסק במסכתא אחרת. ואע"ג דהכא אי' ברייתא מפורשת לזה, לא מייתי זה רק אחר שכבר ענה רבי מדעתו (וכידוע שלא ידעו כל הברייתות שעדיין לא נסדרו וע"ע ח"י חת"ס).

[שם, ונראה מדברי הגמ', דכל האיסור הוא דוקא באופן ששואלו ברבים, דבכה"ג מתבייש אם לא ידע, אבל בינו לבין עצמו, משמע דשרי ובה"ז ל"ש כ"ז בעו"ה שהרי לא יתבוששו באי ידיעה אף בדברים המפורשים].

24. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף ג עמוד ב

מי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה או לא. כתבו בתוספות דלא גרסינן קנסוה דהא בסמוך דמוקמינן דלאו ככרמלית דמיא אפילו הכי אמרינן דאם הוציאה משחשיכה קנסוה להחזירה, אלא הכי גרסינן מי אסרו להחזירה, דאע"ג דשרי לטלטולי ברשות הרבים כדתנן התם, מכל מקום עבדוה ככרמלית לענין רשות שאינו הוא שם שדומין יותר שתי רשויות, דנפקא מינה דאם הוציאה בשוגג מבעוד יום אסור.

25. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ג/ב

הא דאמרינן אדרבא איפכא מסתברא מבעוד יום דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת ליקנסיה, משחשכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא ליקנסיה כו'. **איכא למידק היכי דמי, אי בשוגג ולא אידכר למאן אסרו ולמאן התירו להחזירה, ואי בשוגג ואידכר לאו חטאת מי מיחייב, וכדאקשינן אדרב ביבי (לקמן ד, א). ותו מאי קא מדמי ליה לדר' ביבי, דקא אסיקנא בדרב ביבי דלאו שוגג קאמר ומשום חיוב חטאת אלא במזיד. וא"א לומר דהכא לישראל דמעיקרא נקט ומינה את שומע למזיד דמסקנא, דשאני מזיד דהכא משום דמזהר זהיר ביה כי היכי דלא ליתי לידי חיוב חטאת, משא"כ בדרב ביבי דממילא קא אתי, וכדמוכח בסמוך דאמרינן איבעית אימא לא תפשוט דרב ביבי, דהכא שאני דמזהר זהיר ביה וכדפרש"י. ותדע לך דהא במסקנא אמרינן דבמזיד דהכא קנסוה רבנן, ובעיא דרב ביבי איפשיטא דהתירו. וי"ל דהכא ודאי בשוגג ואידכר, וחיוב חטאת דקאמר לאו חיוב ממש שיביא עליו קרבן חטאת קאמר, אלא חלול שבת שיש בו חיוב קאמר. ורב ביבי בהכי נמי מתוקמא למסקנא, כלומר בין במזיד גמור בין בשוגג ואידכר כדכא, ולא חיוב חטאת ממש קאמר, דהא א"א דאפילו במזיד גמור מעיקרו כיון דעכשיו הוא בא לרדות ואינו נמנע אלא מחמת שסבור שהוא אסור לעשות כן, א"כ סופו אינו אלא שוגג ואינו חייב חטאת. אלא קודם שיבא לידי איסור חטאת קאמר, כלומר קודם שיתחלל שבת שהוא באיסור חטאת על ידו. והא דפריך בדרב ביבי אילימא בשוגג ואידכר מי מחייב, ודאי הוה מצי לתרוצי הכין, דהוה לישראל כולל הכל ולא חיוב חטאת שאינו כלל, אבל הכא לא דק בלישנא למימר דאי שדי ליה דאתי לידי איסור חטאת, משום דלישנא דמעיקרא דרב ביבי נקט:**

26. רמב"ם יד החזקה - הלכות שבת פרק כב

(א) רדיית הפת אע"פ שאינה מלאכה אסרו אותה חכמים [1] שמא יבוא לאפות

27. הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף א עמוד ב

אמר רב ביבי בר אבבי הדביק פת בתנור וכו' התירו לו לרדותה. **אע"ג דרדיית הפת אסורה היא מדבריהם התירו לו שירדנה קודם שתאפה כדי שלא יתחייב חטאת משום שהוא אב מלאכה... [2] דהא רדייה לאו שבות היא אלא עובדין דחול היא**

מכשיעור, ובמה שכתבנו שם. ועי' במנ"ח (מוסך השבת, זריעה) דחייב על מעשה הזריעה אף בלא השריש ונקלט כלל, ולא דמי לאפיה דקודם שנאפה אינו חייב כדאיתא בגמ' כאן, דהאפיה היא המלאכה וחייב בשעת אפיה, אבל בזריעה המלאכה היא הזריעה וחייב תיכף על הזריעה. וכ"כ בשו"ת הלכות קטנות (סי' רסו). ועי' בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' מח-ז). אבל עי' ברש"ש לקמן (עג). דאינו חייב אלא כשנתרש בארץ ומהאי טעמא אם חזר ולקטן קודם שנשרש פטור. ולמד זה מגמ' כאן. ועי' בפמ"ג (סוף הפתיחה להלכות שבת) שמשופק אם הדביק פת בתנור בשבת סמוך לחשיכה, ולא נאפית רק למוצאי שבת, אי אזלינן בתר התחלה וחייב חטאת, או פטור דלא נאפית רק כחצי שיעור. ובמנ"ח (מצוה רצח) כתב בפשיטות דפטור כמו באם לקח מן התנור קודם האפיה דפטור, עי"ש.

הדביק פת בתנור בשבת וכו'. פרש"י ונוכר שהוא שבת קודם שתאפה כו'. מבואר מזה דאינו חייב עד שתאפה. וכ"כ התוס' במס' מנחות (נו: ד"ה ומעשה שבת) דאינו חייב עד שתאפה כולו. ועי"ש בתוס' (ד"ה ושמעינן) דקרימת פנים הוי אפיה, וכתבו דשמא זה הוי כמאכל בן דרוסאי. וכתב במנ"ח (האופה) דלפ"ז צריך קרימת פנים משני צדדים, כי מצד אחד בישול כמאב"ד לאו כלום. ועי"ש בתוס' לקמן (עח: ד"ה פורסה) שכתבו דהקמת פנים היינו כשפורסין אותה אין חוטין נמשכין הימנה. ועי' בשו"ע

29. ספר אז ישיר - בין המצרים | ע' עז-עח

א ועיין בחזו"א (ב"ק סימן י"ד סק"ב) שכתב, וז"ל:

החורש או זורע בשבת במכונה המתוקנת לכן, והאדם לוחץ לחיצה ראשונה, ועי"ז מוציא כח חום הגורם לאדים שיבואו ויניעו את הגלגל, ותנועת הגלגל ממשכת יצירת האדים, וכן חוזר חלילה, נראה דכל החרישה והזריעה חשיבא גירא דיליה ומעשיו, וכמו שכתב ה'נמוקי יוסף' באש, דכל ההמשך הוא מעשיו, אלא שמלאכת הכל נעשה בשעה ראשונה.

כלומר, כשאדם מפעיל מכונה בשבת העושה כמה מלאכות, הרי הוא חייב על כל מלאכה ומלאכה הנעשית ע"י המכונה, משום שהפעלת המכונה דומה להדלקת האש, ולפי ה'נמוקי יוסף' כל התוצאות מתייחסות למי שעשה את הפעולה הראשונה.

ועיין בשו"ת 'חלקת יואב' (סימן י') שכתב, שהנותן פת בתנור בשבת, ולא נגמרה האפייה בשבת, אלא במוצאי שבת, הרי הוא חייב. ולכאורה נראה שדבריו מבוססים על דברי ה'נמוקי יוסף' בדין אשו משום חציו, שמכיון שהדליק את האש בשבת, הרי שהבישול הנעשה במוצאי שבת מתייחס למעשה שנעשה בשבת, והרי הוא חייב. אמנם, באגלי טל' (זורע ח') חולק עליו, וסובר שכיון שלא נאפה עד לאחר שיצאה השבת, הרי הוא פטור.

ואולי יש להסביר, ששניהם סוברים כדעת ה'נמוקי יוסף' באשו משום חציו, אלא שנחלקו ביסוד מלאכת אופה, שה'חלקת יואב' סובר, שמלאכת אופה היא עצם הנתינה לתוך התנור,

והאפייה עצמה היא רק 'תנאי', שעל ידה נחשב מעשה נתינת הבצק לתנור 'מעשה של אפיה', ואילו 'האגלי טל' סובר, שהמלאכה היא האפייה עצמה, ועל כן, אם לא נאפית הפת בשבת, הרי הוא פטור. ועיין עוד בשו"ת 'אבני נזר' (או"ח סימן מ"ח).

ובענין 'שעון שבת' עיין בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן קנ"ז) ובשו"ת 'שואל ומשיב' (תניינא ח"א סימן ה') שכתבו, שמדברי ה'נמוקי יוסף' אנו יכולים ללמוד, שמותר לערוך שעון מערב שבת שידליק את הנר או את החשמל בשבת, וז"ל ה'שואל ומשיב':

הרי מבואר, דבשבת לא אסרה תורה רק עשיה ממש, אבל מה שבא בכחו שרי, כמו שכתב ה'נמוקי יוסף', וכפי אשר כתבתי פירושו, דאינו רק גרמא, אף למאן דאמר 'אשו משום חציר'.

אולם יש הדוחים סברא זו, מחמת שיסוד ה'נמוקי יוסף' הוא רק בפעולה שהתחילה מערב שבת, ובזה י"ל שנחשבת כאילו כולה נעשתה לפני שבת, אבל ב'שעון שבת', שעצם הפעולה מתחילה בשבת עצמה, אי אפשר לומר שהכל מתייחס לערב שבת. ואולי יש לחלק בין כיבוי החשמל ע"י השעון, לבין הדלקת אור החשמל ע"י השעון, ועיין ב'אגרות משה' (או"ח ח"ד סימן ס').

30. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ג/ב

כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת. ואף על גב דאסור להחזירה קאמר, להחזירה לרה"י קאמר, ולחצר אחרת דקאמר בששתיהן מאדם אחד, א"נ בשעירבו:

31. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

כאן לחצר אחרת - ואסור להחזירה דקתני לא להחזירה אצלו קאמר אלא להחזירה לחצר אחרת.

32. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

ומאי שנא - בזו כנגד זו איירי בדיוטא אחת שנא ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת דמושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר א"נ בדיוטא אחת וכגון שאין מפסיק שם רה"ר.

33. שערים מצויינים בהלכה

דף ד. מותר להחזירה לאותה חצר וכו', דלא איתעבידא מחשבתו. מכאן העלה בספר נפש חיה (סי' ה), במי ששכח והוציא חפץ לרה"ר ונזכר, דיחזור לרה"י שהוציאו משם, ויזהר שלא יעמיד ברה"ר כשנזכר, אלא מיד יעקם דרכו בחזרה. וכ"כ בדגול מרכבה (או"ח סי' רסו) ונ"ל דה"ה כשהוא רחוק הרבה מביתו שהוציאו משם, אבל קרוב הוא לבית אחר שיכול להניחו שם, כיון שלא היה במחשבתו בשעת העקירה לאותו בית, והרי לא נתקיימה מחשבתו, ונכון שיניח החפץ כלאחר יד, כדאיתא בגמ' לקמן (קנג:), ובשו"ע (או"ח סי' רסו סי"א). ועי' מש"כ לקמן (ה: ד"ה לאו היינו הנחתו).